

השבוע חל יום הזכרון לגאון ישראל קדוש וטהור רבי אליהו מני, רבה של עיר האבות חברון, בכ"ג סיון תרנ"ט קרא לבנו ואמר לו: "אנכי נולדתי בתמוז וכריתי לי קבר בתמוז!" נפטר ח' תמוז תרנ"ט

מסורת משפחתית היא כי משפחת מני מתייחסת לבית דוד, ומפני הרדיפות הסתירו את יחוסם תחת הכינוי 'מני', שהוא ראשי תיבות 'מגזע נין דוד', 'מן נצר יש', מזרע נין יהודה. רבי אליהו היה נשוי לסמרה, אחותו של גאון ישראל רבי עבדאללה סומך. בבית מדרשו "בית יעקב" רוב ימיו היה שליח ציבור. מעולם לא קידמו אדם בבית הכנסת, עד ט"ו ימים לפני פטירתו! (מתולדותיו)

"ותמת שם מרים" (כ"א) יש לשפוך את המים שבשכונת המת. התשוב"ץ ראה אחד שזשתה ומת. (וירד שלי"ט ה' שם) האבודרהם כתב רמז לשפיכת המים, דכתיב מיד "ולא היה מים לעדה". (כ"ב ועין "איילת השחר")

מעשה ונפטר יהודי בחברון, והיו בשכונת המת מים שעמדו בחביות שהיו מיועדים לכביסה ולנקיון.

השיב הגאון רבי אליהו מני: אין צריך לשופכם, כי רק מים שראויים לשתייה אסורים. ולמעשה, כל האיסור במים שהיו בשכונת המת זה דווקא בשתייה, אבל מותר לרוחוץ בהם. רק אנו חוששים שמא יבוא לשתותם, לכן צריך לשופכם, שלא יבוא לידי תקלה - סכנה לשתות מהם.

"וישמע הכנעני מלך ערד" זה עמלק ושינה לשונו לדבר בלשון כנען, כדי שיהיו ישראל מתפללים לתת כנענים בידם והם אינם כנענים. ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונם לשון כנען... אמרו נתפלל סתם, שנאמר "אם נתון נתן את העם הזה ביד". (כ"א א' רש"י)

התכסיס הזה של עמלק אינו מובן כלל וכלל. אם הם רצו שבני ישראל יתפללו שכנענים יפלו בידם, מדוע לא החליפו גם את בגדיהם לבגדי כנענים, לתחפושת מושלמת, איזה רעיון אוילי היה להשאיר בלבושם הרגיל... הרי בני ישראל יבינו מיד שהעסק כאן חשוד, בגדים עמלקים ודיבור כנעני, ויתפללו שהאוייב אשר לפניהם יהיה מי שיהיה יפול בידם, ותפילתם תתקבל!?

בתשובתנו מונח יסוד גדול: עמלק ידעו גם ידעו מה כח התפילה של ישראל. הם ידעו שכאשר מתפללים היטב ובכוונה אמיתית אזי נענים.

לכן נקטו העמלקים בשיטה מתוחכמת, הם יוצאים למלחמה בצורה משונה, לבוש עמלקי ודיבור כנעני, מין עירבוביא כזו... וכך ישראל יכנסו למצב של בלבול, מי הם האוייבים הללו? איזה עם הם? ובמקום להתפלל הם יתפללו... ואף אם בסופו של דבר יתפללו, זו תהיה תפילה פזורה ומבולבלת, שכוחה חלש.

כאן התגלה כוחם של ישראל, שהתעלו, לא התעסקו בזוטות אלא בעיקר - כך תפילתם התקבלה בשלימות! ("נר לשולחן שבת")

"ויבכו את אהרן... כל בית ישראל". האנשים והנשים, לפי שהיה רחף שלום, ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו. (רש"י כ"ב ט)

הקבורה שהביאה לשלום

שנים רבות היו האשכנזים בעיר חברון קוברים את מתיהם בבית הקברות הספרדי והיו גונתנים דמי קבורה.

בשנת תרכ"ו קנו האשכנזים קרקע ויעודה לבית קברות. אמנם הם המשיכו לקבור בבית הקברות הספרדי, באמרום שיש להם 'קבלה' - מסורת' שביום שחונכים בית קברות חדש כל הקהל צריך להתענות. גם בני משפחות הנפטרים היה להם פחד שהנפטר שלהם הוא שיחנוך את בית הקברות...

מכל מקום בני אשכנז הפסיקו לשלם 'דמי קבורה' על קבורת מתיהם, כך שהיתה מחלוקת בין הספרדים לאשכנזים בחברון.

קובע אשכנזי על ראש ערבי

מעשה ובאה שיירה מירושלים לחברון. נעמדו בפתח חצר אחת והחלו לפרוק את סחורתם. במהלך הפריקה נפל לאחד הסבלים קובעו - קובע אשכנזי. מצאו יהודי ולקחו לעצמו. עם סיום עבודתו יצא האיש לחפש את קובעו ומצאו.

אמר לו המוצא: 'אכן אני זה שמצאתי, אבל כיון שכאן בעיר חברון יש רוב גויים אינני חייב להחזיר!'

פסק הגאון רבי אליהו מני: חייב להחזירו, כיון שלקח אותו קודם שידע המאבד שנפל לו. פעמים שנופלים לאנשי השיירות חפצים, ולאחר מכן הם עוברים ושואלים אנשים אם ראו אותם ומה נעשה עימם ואינם מתייאשים. ולפעמים כשמוצא אותם גוי, מוציאים מידו בעל כורחו. וגם, הכובע הזה ידוע שהוא של יהודים והערבים אינם יכולים להשתמש בו. ("מעשה אליהו" רמ"ט)

והנה ביום ט' טבת שנת תברכ"ו נפטר זקן אשכנזי ירא שמים. עלה בדעתו של רבו לקבורו הראשון בבית הקברות החדש. ואלו סיבותיו: ראשית, לאותו זקן לא היתה משפחה בחברון. וגם, למחרת הוא צום עשרה בטבת, ובלאו הכי כולם מתענים. **בא הרב להתייעץ** בזה עם רבה של חברון, הגאון רבי אליהו מני. **'ואמרתי לו,** בוודאי יותר טוב למת שיקברוהו בבית הקברות החדש. שהרי מנהלי בית הקברות הספרדי דורשים תשלום, וזה שקוברים בחוזקה יש בזה חשש גזל. וכיון שעל ידי זה יהיה שלום בין אשכנזים לספרדים, יהיה לו למת בוודאי הרבה נחת רוח, שעל ידו נעשה שלום ואין מעלה כמו השלום.' (שם ק"ח)

"הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא". (י"ט י"א)

כתב הגאון רבי חיים פאלאג'י: **הנוגע בגופו של גוי צריך ליטול ידיו.** ובני הג"ר יוסף הביא ראיה לכך מ"פרקי דרבי אליעזר", שכתב שהאוכל עם גוי כאוכל עם הכלב, והנוגע בו כנוגע במת. וכבר הובא בשו"ע שאחד הדברים המצריכים נטילה הוא הנוגע במת. **ויש להסתפק האם ישראל מומר** שמחלל שבת בפרהסיא, או עובד עבודה זרה שיצא מכלל ישראל, האם שווה בזה לגוי? **בני הג"ר יצחק הביא ראיה** מדברי ה"מעיל צדקה" האומר: מובא שאברהם הקב"ה תפסו 'בידו' והיה מטייל עמו, ובירבעם תפסו 'בגדו' ואמר לו חזור בך. ללמדנו, אברהם שהיה צדיק תפסו בידו, אבל ירבעם כיון שחטא, רשעים נקראים 'מתים', והנגיעה במת מטמאת, לכך לא תפסו בידו, שלא יגע בטומאה.

ולפי דברי הרב נראה כי הנוגע בישראל מומר צריך ליטול ידיו!

(שו"ת "לב חיים" ח"ב ו', "רוח חיים" ד' ב', "פתח ללב" ח"א ד' כ"ד)
הגאון רבי אליהו מני תמה על דברים אלו, וכתב שאין צריך נטילה, והמחמיר תבוא עליו ברכה. ("זכרונות אליהו" ח"א מערכת ג' י"א כ"ח)

פעם נתן הגאון רבי ברוך בר ליבוביץ את ידו לשלום לאחד. לאחר זמן מה נתברר שאותו אדם הינו כומר. מיד נטל רבי ברוך בר את ידיו ארבעים פעם...

'הלומדים תמהו' מה זאת... אמנם לאחר מכן נתברר להם שה"בן איש חי" (נצי"ב א' ג') ו"כף החיים" (ע"ו כ"ב) הביאו שנטילת ידים ארבעים פעם, הוא מעין טבילת הגוף. ("עובדות והנהגות לבית בריסק" ח"ב)

כאשר אינו יכול לטבול, יחשוב בעת נטילת ידיו את הגמ' בברכות טו. 'ארחץ בנקיון כפי'. ומי שמצטער על שאינו טובל ומתלבש ברוח טהרה - מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה. (שלי"ה עניני תפילה ח"ג י"ח א)
סדר נטילת ידים העולה במקום מקוה מהאר"י הקדוש - תיקן את הלשון הבעש"ט, הובאו הדברים בסידור היעב"ץ. (דפוס אשכול התע"ג עיי"ש)

"ונתן עליו מים חיים אל כלי". (י"ט י"א)

דרוש ספל פלסטיק!

בהלכות נטילת ידים נפסק שהכל כשרים ליתן מים לידיים, אפילו גוי.

כתב ה"משנה ברורה" אף שבנוטל ידים לתרומה אסור ליטול על ידי גוי, שמטמא את המים, בנטילה לחולין לא גזרו, ויש אומרים כיון שבזמננו כולנו טמאי מתים, לכן לא חוששים לזה.

וכתבו האחרונים - מג"א ומהרש"ל - שמכל מקום לכתחילה טוב להזהר שלא ליטול ידים מהם. (שם ס"ט)

העיר יידי, הרה"ג שליט"א: עולה מדבריהם שגם בנטילה לחולין עדיף להחמיר כמה שאפשר, אם כן בזמננו שהמים מגיעים לבתים בצניורות ללא מגע יד אדם, עדיף ליטול ידים בכלי פלסטיק, שאינם מקבלים טומאה ולא ממתכת וכדומה. ("נר")

אודות דברי המג"א והמהרש"ל הנ"ל שצריך להזהר שלא ליטול ממים ששאבו או יצקו גוי או נדה, כתב ה"חזון איש" שאינו מובן כלל, הרי המים בין כה טמאים, ומה לי טומאה אחת או שתים הרי כולנו טמאים!?! ולמעשה לא מצינו מי שהחמיר בזה, דאם כן נדה לא יכולה ליטול בעצמה, וצריכה לבקש טהור שיצוק על ידיה, ורק היכן שאפשר למעט את החסרון היה ענין בזה, ולכן דבריהם צריכים עיון. (א"ח ח"ג כ"ג ועיי"כ י"ב)

"על כן יאמר בספר מלחמות ה' את והב בסופה ואת הנחלים ארנון - כשם שמספרים בניסי ים סוף, כך יש לספר בניסי נחלי ארנון, שאף כאן נעשו ניסים גדולים".

כאשר שאלנו את הגאון רבי אהרן ליב שטיינמן אם כך מדוע אנו מזכירים כל הזמן את ניסי יציאת מצרים ולא את שאר הניסים, דוגמת נחלי ארנון, השיב רבינו: צריך לדעת שכל מציאות הבריאה היא נס - הכל הוא נס, לא רק נחלי ארנון, רק המיוחד ביציאת מצרים היה ששם היו שקועים במ"ט שערי טומאה ולמרות זאת הקב"ה עשה עימם ניסים!

(נר לשלחן שבת)

מעשה בבחור גוי בנצואלה. היה לו חבר יהודי, שבהשפעתו התקרב ליהדות, לאחר זמן חשקה נפשו להיות יהודי. מאחר שבאותה מדינה אין בית דין לגיור הדבר התעכב. בינתיים הוא הכיר נערה מקולומביה הסמוכה. החליטו להתחתן, לא בכנסיה אלא בנישואין אזרחיים ועם הזמן להתגייר.

במשך כל הזמן הסתפק אותו גוי האם הוא בכלל ראוי להכנס לעם הנבחר, האם הוא יכול להיות יהודי.

לפרנסתו היה נהג מונית. לילה לפני חתונתו עלו למונית שלו שלשה שוודים. הם הורו לו לנסוע ליער סמוך. שם כפתוהו, השליכו אותו ארצה ועמדו להורגו.

הוא הבין שאלו הם רגעי האחרונים. ידע שיהודים צועקים לפני המוות "שמע ישראל", הסתפק אם מותר לו להגיד, הרי הוא עדיין גוי... החליט שכן, עצם את עיניו וצעק בקול רם "שמע ישראל"! לאחר מספר דקות פתח את עיניו ולתדהמתו ראה כי הוא לבדו ביער, השוודים נמלטו - נס מופלא.

בני הזוג ראו בכך גילוי משמים שעליהם להתגייר. היתה להם חתונה מאד שמחה... הם עלו לארץ ישראל והתגיירו בבית דינו של הגאון רבי נסים קרליץ. הינם יראים ושלמים, זוג מיוחד במידות, אציליים...

סיפר הג"ר י"ו שטיפל בעניני גירותם, דמעות עמדו בעיניו של האיש כאשר סיפר לנו את שארע עמו באותו לילה נורא ביער.

הסתפק הג"ר י"ו אם אותו גר צדק כאשר יגיע למקום בו ארע הנס יוכל לברך 'ברוך שעשה לי נס', הרי הנס נעשה לגוי והוא כעת 'קטן שנולד', אין לו קשר לאותו גוי.

והביא ראיה שצריך לברך. בהלכה מובא שבן, נכד ותלמיד מברכים על נס שנעשה לאביהם, סבם ורובם, אבל על הסבא רבא אין מברכים. מבארים הפוסקים שיש לברך רק על מי שמחוייבים בכבודם. אך הוסיף ה"אליה רבא" בשם הרשב"א שאם בזמן שארע הנס הסבא לא נולד יכול לברך, כי אילולא הנס לא היה הנכד בא לעולם. אם כן לכאורה גם פה, לולי אותו נס לא היה מגיע היהודי לעולם...

לפני כשנה ומחצה, זמן קצר לפני כניסת הגאון רבי יוסף שלום אלישיב לבית החולים, נכנס אל הקודש ושאלו מה הדין בזה. היה נראה שעולה על פני רבינו איזו ראיה, אך מיד אמר 'נישט קיין ראיה'. כשאמר את ראייתו הנ"ל חיך הרב אלישיב בהנאה.

את השאלה והראיה הנ"ל העלה גם לפני הגאון רבי נסים קרליץ. את דעת רבינו ניתן למצוא בספרו "חוט שני" (הלכות מזוזה, ברכות - ניסן תשע"ב) שם פוסק שיכול לברך. (נר לשלחן שבת)

ז' בתמוז פורים אוסטראה

בשנת תקנ"ב (1792), בימי מלחמת רוסיה פולין. חיל הגנרל הרוסי סובורוב שם מצור על אוסטראה. הפולנים נמלטו מהעיר בחשאי ואילו היהודים נסו לבית הכנסת הגדול של המהרש"א ועמדו בצום ובתפילה. במשך יומיים, ד' וה' בתמוז, הרוסים הפגיזו את העיר ובעיקר את בית הכנסת שחשדוהו למבצר, ושתי פצצות חדרו פנימה.

יהודי אחד שם נפשו בכפו, חצה בלילה את הנהר והודיע לרוסים שהפולנים נסוגו. ז' בתמוז נכנסו הרוסים לעיר. וליהודים היתה הרווחה, נהפך להם היום מיגון לשמחה, וקבעו יום זה פורים לדורות:

'ביום ו' בתמוז ייסגרו כל החנויות בהשכמה, ומתענים עד אחר מנחה גדולה. למחרת, ז' בתמוז נקבע לששון ולשמחה, קורין מגילה מיוחדת, עושים סעודות כסעודת פורים, ילבשו בגדי שבת, ואסור בתענית, אפילו של יארצייט, וישלחו מתנות לאביונים! (ס"ה)